

P 5 0 9 2 4 1

België - Belgique
PB
3500 Hasselt 1
12/3487

Afgiftekantoor
3500 Hasselt
Mailcenter

Natuur. Paalsteen

www.natuurpunthasseltzanhoven.be

natuurpunt

Hasselt-Zonhoven

Woordje

van de voorzitter

Beste natuurvrienden, lieve mensen,

Het oude jaar is alweer aan ons voorbij geschoven. Gehuld in koude dekens, met een glad laagje ijs dat het onze vogels krap moeilijk maakt, met misschien een dwarrelend sneeuwvlokje. Mooi en romantisch, voor ons, van voor het haardvuur. Maar nu ik naar buiten kijk en zie hoe huismussen, roodborstjes, vinken of Turkse tortels zich verdringen om een graantje op de voedselplaats of rond het wak in het ijs in de tuinvijver, dan besef ik dat het leven voor hen heel anders is dan voor ons.

En heel anders blijft. De opwarming van onze aarde maakt het moeilijk om nog geschikte leefgebieden te vinden, zowel voor dieren als voor planten. Autowegen om te verhuizen zijn er voor hen niet. De toenemende verstedelijking helpt daar niet veel bij. En onze landbouw maakt dat eten vinden in de winter een bijna onhaalbare kaart wordt. Een menukaart met niets op het menu.

Het is dan ook goed te merken dat de vele beheerswerken die we in onze natuurgebieden hebben uitgevoerd ook goed nieuws brengen. Bedreigde soorten vinden daar wel nog een eigen stek. Dankzij jullie inzet, jullie energie, jullie tijd. We zijn binnen onze afdeling nu met zo'n 950 betalende leden en daarnaast zijn er nog vele mensen die meer natuur voor iedereen goed genegen zijn. In 2010 gaan we op ditzelfde elan verder: op naar de 1000 leden in het jaar dat 'Wielewaal Hasselt' 70 jaar zou geworden zijn. Het is fijn de dubbele feestdag in 2010 samen met jullie te mogen vieren, in de natuur om ons heen, via wandelingen, op cursussen of op de reisjes, die nog steeds de beste cement vormen die onze vele stenen bijeen houdt. Hopelijk tot binnenkort en maak van 2010 een mooi, deugddoend, warm, intens en vreugdevol jaar !!

Met vriendelijke naturgroeten,
Jos Coteur, voorzitter

Uw lidgeld voor 2010 al betaald ?
Dat lidgeld is per gezin van € 20 naar € 24 verhoogd en mag gestort worden
op rekening 001-5071333-55 van Natuurpunt Hasselt-Zonhoven,
met vermelding van uw lidnummer.
Sommige leden hadden voor 2010 al € 20 gestort.
Zij worden verzocht nog € 4 bij te storten,
ook met vermelding van hun lidnummer.

Van nu af aan zal in onze Paalsteen de officiële spelling van het Nederlands ook toegepast worden op alle namen van planten, insecten, vogels, amfibieën, enz. . . .

Dat wil zeggen, dat ze in het vervolg allemaal met een kleine letter geschreven zullen worden. Ons Vlaams Natuur.blad is ons daarin al lang voorgegaan en wij volgen nu ook hun voorbeeld.

Spelkundig maken we een onderscheid tussen soortnamen en eigennamen.

Een eigennaam wordt gekarakteriseerd door 'uniciteit', d.w.z. dat het 'ding' waarnaar de naam verwijst uniek is in zijn soort. Een eigennaam wordt met een hoofdletter geschreven.

Een soortnaam wordt met een kleine letter geschreven. Hoewel er eens twijfel kan bestaan of iets soort- of eigennaam is, kunnen we gerust voor planten, insecten enz. aan soortnaam denken en schrijven we een kleine letter. (zie ook 16 Hoofdletters of kleine letters? blz. 95 e.v. in de Leidraad bij het Groene Boekje - Woordenlijst Nederlandse Taal - 2005)

Het past om, hierbij aansluitend, een hommage te brengen aan Linnæus, die de basis legde voor onze wetenschappelijke Latijnse taxonomie.

Ghislain Duchâteau

Systema naturæ

Albert Steensels

Carolus Linnæus werd op 23 mei 1707 geboren in Rashult bij Stenbrohult in Zuid-Zweden en stierf op 10 januari 1778 in Uppsala. Linnæus was een Zweedse arts en plantkundige - dit was in die tijd hetzelfde - en bioloog.

Hij voerde de binomiale nomenclatuur in en publiceerde '**Systema Naturæ**': (eerste editie in 1735), waarmee hij de basis legde voor de moderne, wetenschappelijke taxonomie.

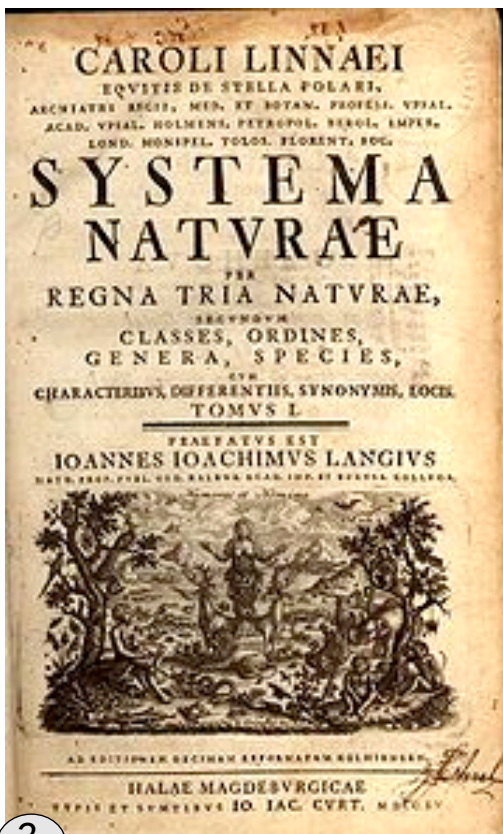
Linnæus' vader, een dominee, wilde dat Linnæus theologie ging studeren. Linnæus had hiervoor echter weinig belangstelling en uiteindelijk wist een leraar zijn vader te overreden erin toe te stemmen, dat Linnaeus in plaats daarvan geneeskunde ging studeren.

Systema Naturæ beschrijft de drie natuurrijken DIEREN, PLANTEN en MINERALEN. Het dierenrijk is verder onderverdeeld in zes klassen: I. Viervoeters, II. Vogels, III. Amfibieën, IV. Vissen, V. Insecten en VI. Wormen (alle overige ongewervelden, inclusief kwallen en inktvissen).

Een ander bekend werk van Linnæus is **Species Plantarum** (1753). Dit is het werk dat als startpunt dient van de binomiale nomenclatuur voor planten. Dit boek beschreef alle toen bekende plantensoorten en elke soort kreeg ook een soort aanduiding toegewezen. Samen met de geslachtsnaam vormt deze soort aanduiding een binaire naam. Naast deze soort aanduiding gaf Linnæus ook de volledige naam (een hele zin vol), zoals in die tijd gebruikelijk was. Het verkorte namenstelsel van Linnæus werd nog voor zijn dood door de meeste botanici en zoölogen overgenomen. Linnæus classificeerde gedurende zijn leven 7.000 soorten planten en hoewel veel soorten inmiddels zijn heringedeeld ziet men nog steeds de 'L.' van Linnæus vaak achter botanische namen.

Linnæus deelde de mens in bij de zoogdieren. Dit brak met het idee dat de mens een geheel op zichzelf staand wezen is. Wel was de mens volgens Linnæus ver boven de andere dieren verheven. Door zijn indeling was het mogelijk ordelijk over de schepping te spreken. Een bekende spreuk was dan ook '*God schiep, Linnæus ordende*'. Linnæus verdeelde de mens in vijf soorten, waarbij de Europese mens gunstig afsteekt tegen de bewoners van andere werelddelen. Zo is de Europese mens '*bekwaam tot uitvindingen*' en wordt hij '*geregeerd door wetten*', waar bijvoorbeeld de Amerikaan wordt '*geregeerd door gewoonte*' en de Afrikaan door '*willekeur*'.

Tot op hoge leeftijd bleef Linnæus hoogleraar en vooraanstaand burger van Uppsala. Hij is begraven in de kathedraal van die stad, dicht bij de ingang, en er worden nog geregeld bloemen op zijn graf gelegd.

Beleid

In de Stedelijke Adviesraad Leefmilieu van de stad Hasselt werden de voorbije maanden een aantal belangrijke adviezen geformuleerd.

- Volgens decretale wijzigingen zijn de gemeenten niet langer verplicht een milieubeleidsplan op te stellen. Toch gaat de stad een plan opstellen in het kader van de samenwerkingsovereenkomst met het Vlaams Gewest. Het huidige milieubeleidsplan loopt nog tot eind 2009. De provincieraad heeft op 2 december 2008 het provinciaal milieubeleidsplan 2004-2008 hervastgesteld en verlengd tot het nieuwe plan voor de periode 2010-2013 voltooid is. Daarom gaf de SAL een positief advies om het nieuw provinciaal milieubeleidsplan af te wachten en dan voldoende tijd te nemen om een degelijk nieuw gemeentelijk milieubeleidsplan op te stellen. Momenteel loopt er een openbaar onderzoek over het ontwerp provinciaal milieubeleidsplan (van 1 december 2009 tot 15 februari 2010). Tijdens deze periode kan iedereen (persoon of vereniging) zijn opmerkingen of suggesties indienen bij de deputatie van de Provincie Limburg.

- De stad heeft een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de Vlaamse overheid voor de periode 2008-2013. Elk jaar moet hier opnieuw voor ingetekend worden met aanduiding van het ambitieniveau. De SAL adviseerde positief om in te tekenen voor 2010 op het basisniveau (een aantal verplichte acties per thema), het onderscheidingsniveau (acties vrij te kiezen bij de thema's tot minimaal 35 punten voor de subsidie van de duurzaamheidsambtenaren) en het projectniveau (projecten moeten apart goedgekeurd worden).

- Met zeer veel plezier gaf de SAL positief advies voor het Life-project 'Establishment of a close participation of the private landowners in the management of Natura 2000 areas'. Dit project kadert in een Europees fonds en behelst een stuk van het vijvergebied in Limburg. Meer concreet voor Hasselt betekent dat het herstellen van een aantal poelen en vijvers in Kiewit en het opzetten van educatieve projecten rond deze poelen. De kosten kunnen gedeeltelijk gesubsidieerd worden door Life (Europa) en een gedeelte door de samenwerkingsovereenkomst met het Vlaams Gewest. Groen- en natuurcoördinator Geert Vande Kerkhof kwam dit project toelichten op 25 november.

- Infrac is in Hasselt verantwoordelijk voor de aanleg, het onderhoud en de verbetering van de riolering en biedt primiereglementen voor rationeel watergebruik (RWG) aan.

De SAL gaf positief advies voor een aanpassing aan het bestaand reglement om de klant bij zelfplaatsing beter te belonen en ervoor te zorgen dat er meer afkoppelingen gebeuren. In dit voorstel is het subsidiebedrag veranderd. De subsidie bedraagt nog steeds maximum 400 euro, maar bestaat nu uit 2 delen :

- o een forfaitair bedrag van 200 euro voor de werken die men zelf uitvoert of laat uitvoeren;
- o max 200 euro voor de materiaalkost. Dit met een maximum van 50% van de bewezen kosten via facturen.

De stad Hasselt wil zijn CO₂-emissies in kaart brengen en een plan opstellen om energie te besparen. Ondertussen heeft de stad al enige engagementen aangegaan:

- Lokaal Kyotoprotocol: 7,5% CO₂ besparen tegen 2012, de inwoners en bedrijven aansporen om hetzelfde te doen en verbruiksgegevens registreren.

- Convenant of Mayors (overeenkomst tussen burgemeesters van een aantal steden): meer dan 20% CO₂ besparen tegen 2020, een baseline review opstellen en een energieplan opmaken.

- De stad Hasselt is ook in zee gegaan met de Carbon Trust (een gerenommeerde Britse organisatie) om de Carbon Trust Standard te kunnen behalen. Dat is een soort label. Hiervoor heeft ze een dossier ingediend dat de verbruiksgegevens van energie en wagenpark van 2008 vergelijkt met het gemiddelde van 2007 en 2006. Dat werd gecontroleerd door een onafhankelijke auditor. Uit onze gegevens blijkt dat we daadwerkelijk een vermindering hebben kunnen bewerkstelligen. Om het label te behalen, moet er een reductie aangetoond zijn en moet er ook een energieplan opgemaakt worden.

Enkele varia :

- voor wie nog zonnepanelen wil plaatsen : de groenestroomcertificaten worden volgend jaar teruggeschroefd van € 450 naar € 350. Als bijkomende voorwaarde voor subsidies wordt er vanaf 2010 ook opgelegd dat het dak geïsoleerd moet zijn.

- Sinds dit voorjaar is een tweede meetstation voor ozon in de lucht in dienst in Hasselt. In 2010 zal de VMM ook 3 bijkomende meetpunten hanteren voor NO₂. Het zijn tijdelijke 'samplers'. Actuele gegevens over allerlei polluenten kunnen op de website van de VMM gevonden worden: www.vmm.be

Kruipen kriebelbeestjes nu in je oren of niet ?

Mieke Philips

Vroeger, toen ik nog een braaf, klein en onschuldig meisje was, werd mij altijd verteld dat je moest oppassen met oorwormen, want dat die beestjes 's nachts in je oren konden kruipen. Om die reden wilde ik als kind dan ook altijd mijn haren lang, zodat mijn oren beschermd waren.

Achteraf bleek dat ze mij dat maar wijs gemaakt hadden. Misschien geloofden mijn ouders dat zelf wel? Zo geloofde ik ook stevast dat de Sint aan stoute kindjes een stok (roe) bracht. Welnu, ik heb ook eens zo een roe ontvangen van de Sint waarop ik dagenlang ontroostbaar was! En zo kan ik nog wel meer voorbeelden opsommen van mijn onschuldige naïviteit.....

Mijn verhaal is te plaatsen in het mooie Bokrijk enkele zomers geleden. Het domein Bokrijk heeft ook een speciaal politiekorps. Vroeger werden deze politieagenten 'wachters' genoemd maar eigenlijk is hun officiële titel: *'Bijzondere veldwachter'*. Dat deze veldwachters ook wel écht bijzonder zijn, ontdek je in het volgend waar gebeurd verhaal.

In het voorjaar krioelt het in Bokrijk van het jonge geweld: duizenden kinderen bezoeken dan het domein. In Het Groene Huis van Bokrijk kunnen de leerlingen educatieve projecten volgen. Het gebeurde op een zonnige maar zeer drukke dag in de maand mei. Eén van de leerlingen (1ste middelbaar) kwam naar mij toe en zei dat hij pijn aan zijn rechter oor had. Toen ik zei dat dit wel zou overgaan, beweerde hij dat er een beest (hij zei "een monster!") in zijn oren was gekropen. Toen ik dit hoorde, vermoedde ik dat het weer zo een excuusje was om toch maar niet te moeten meedoen met de rest van de klas. Ik dacht dus in eerste instantie aan een volleerd 'karottentrekkerke'! Toen die jongen merkte dat ik niet reageerde zoals hij verwachtte, begon hij te huilen.

Ik negeerde hem nog steeds maar hij bleef maar zeggen dat er een monster in zijn oor gekropen was. Ik zei dat dit niet kon, dat beestjes nooit in de oren kruipen. Om hem gerust te stellen onderzocht ik zijn oor en ik zag dus echt niets. Hierop begon hij nog harder te huilen en ik begon zo langzamerhand mijn geduld te verliezen. Omdat hij maar bleef volhouden zei ik ten einde raad: *"Ok, dan kom je maar mee naar de wachters, die zullen je dan wel eens onderzoeken"*. Op weg van Het Groene Huis naar het wachtlokaal van de domeinpolitie, krijste hij het hele bos bij elkaar en liet zich op de grond vallen. Ondertussen begon het bij mij te jeuken om dat verwend gastje eens goed zijn waarheid te zeggen! Ik ben dan uiteindelijk toch met hem tot bij de wachters gesukkeld.

Bijzondere veldwachter Peter aarzelde geen seconde, nam onmiddellijk het initiatief en zei tegen dat jongetje: *"Als er een beest in je oren zit, gaan we er eens met een zaklamp in schijnen want diertjes komen nu eenmaal altijd naar het licht toe"*. Hij legde het krijsende jongetje op de EHBO-tafel, twee andere wachters hielden het spartelende jongetje in bedwang. Ikzelf begon nu toch wel ongerust te worden want dit was toch echt niet meer normaal, was dat jongetje misschien bezeten door duivelse krachten? Maar toen.....nog geen twee seconden later... kroop een kleine sprinkhaan van enkele centimeters uit het gehoorstelsel van het jongetje, richting licht van de zaklamp. Peter nam heel koelbloedig een lang pincet en slechts één seconde later hield hij het sprinkhaantje gekneld in zijn pincet. Onmiddellijk was de pijn voorbij natuurlijk. We hebben de sprinkhaan in een potje gedaan en als souvenir meegegeven aan dat toch wel opgeluchte jongetje. Ik was eigenlijk doodbeschaamd dat ik dat kind niet geloofd had. Toen ik dat sprinkhaantje eens naderbij bestudeerde met een vergrootglas en toen ik vervolgens die weerhaakjes aan die pootjes zag, brrr....

Enfin, eind goed, al goed! Maar zeg nu zelf, de naam **'Bijzondere veldwachter'** is toch wel een zeer toepasselijke titel hé! Dus beste natuurliefhebbers, jullie zijn gewaarschuwd, bedek toch maar beter alle lichaamsopeningen, al is het maar voor de kriebelbeestjes!!!

Zowel voor onze cursussen als voor de korte reisjes die we veelvuldig organiseren, hebben we de voorbije jaren moeten vaststellen dat geregeld mensen niet komen opdagen of net wel komen opdagen zonder in te schrijven, of op de laatste knip afmelden of net op het laatste moment vragen of ze nog kunnen deelnemen. Dat leidt nogal eens tot organisatorische misverstanden of extra administratieve kosten.

Omdat dit ook kan betekenen dat andere geïnteresseerden dan soms in de kou blijven staan (mensen op een wachtlijst b.v.) of tot financiële verliezen kan leiden (b.v. hotelkosten), hebben we hieromtrent een aantal beslissingen getroffen. Voor de cursussen is onderstaande regeling gebaseerd op de code bij Vormingplus, voor de reisjes zijn we te rade gegaan bij Tierra.

BELANGRIJK BERICHT OMTRENT INSCHRIJVINGEN

* Cursussen

Voor elke cursus is het verplicht je vooraf in te schrijven. Tenzij anders vermeld kan dit enkel bij Natalie Henseler, liefst per e-mail (n_henseler@hotmail.com). Natalie stuurt de deelnemers een bevestiging van hun inschrijving. Wie niet vooraf inschrijft betaalt een extra bedrag van € 5 op de eerste avond van de reis.

Het is voortaan ook verplicht vooraf het inschrijvingsbedrag te storten op onze afdelingsrekening 001-5071333-55 van Natuurpunt Hasselt-Zonhoven, Vrijwilligersplein 4, te 3500 Hasselt.

De prijs per activiteit is verhoogd moeten worden van € 5/sessie/persoon naar € 7. De reden hiervan is dat Natuurpunt Educatie haar kosten met ruim een derde heeft moeten optrekken om zelf het hoofd boven water te kunnen houden.

De cursusprijzen voor niet-leden blijven zoals in 2009: dus het inschrijvingsgeld voor leden, vermeerderd met het lidgeld (let op: dit is voor 2010 opgetrokken € 24).

Bij annulering of niet komen opdagen geldt de volgende regeling:

- tot twee weken vòòr begin cursus: inschrijvingsgeld wordt volledig terug betaald;
- minder dan twee weken vòòr cursusbegin: 30% annuleringskosten worden ingehouden;
- na de start of bij niet komen opdagen: geen terugbetaling.

* Korte reisjes

Voor elk reisje is het verplicht je vooraf in te schrijven. Tenzij anders vermeld kan dit enkel bij Johan Royeaerd, liefst per e-mail (johan.royeaerd@fulladsl.be). Johan stuurt de deelnemers een bevestiging van hun inschrijving en bezorgt hun 2 à 3 weken voor de aanvang van het reisje een meer uitgebreid infopakket.

Wie inschrijft gedurende de laatste week voor het vertrek betaalt € 25 extra voor administratiekosten (vooral telefoons naar buitenland i.v.m. kamers).

Het is voortaan ook verplicht het inschrijvingsbedrag vooraf te storten. Afhankelijk van het reisje gebeurt dat op de afdelingsrekening of op de rekening van Johan Royeaerd (dat zal telkens duidelijk vermeld staan). Bij annulering of niet komen opdagen geldt de volgende regeling:

- tot één maand voor het vertrek: inschrijvingsgeld volledig terug betaald;
- tot twee weken voor het vertrek: 30% annuleringskosten ingehouden;
- binnen de twee weken voor het vertrek: 50% annuleringskosten ingehouden;
- niet komen opdagen: geen terugbetaling.

Namens het afdelingsbestuur,
Johan Royeaerd & Jos Coteur

Wie kan organiseren als de beste ?
En helpt iedereen uit de nesten ?

Wie zorgt voor ambiance en sfeer ?
En helpt tot de laatste minuut keer op keer ?

Wie is de steun voor iedereen ?
En kan werken als geen een ?

Wie zorgt voor alle leden groot en klein ?
Wie is ons duracelkonijn ?
Dat kan maar één iemand zijn :

MIEKE = 50 jaar en dat is wonderbaar !

Proficiat van je 'partner in crime' Iris en de rest van de madammen van de werkgroep communicatie !!

NIEUWS

Er staan voor 2010 ook weer een aantal cursussen op het programma. Sommige wel bijzonder kort, andere wat uitgebreider. Maar interessant zijn ze allemaal. Hieronder een overzichtje van wat het voorjaar ons brengt.

Nieuws van het cursusfront

- **www.waarnemingen.be:** deze site is op enkele maanden uitgegroeid tot DE site om waarnemingen en gegevens samen te brengen. Gestoeld op Nederlandse leest biedt deze website bijzonder veel interessante en ook belangrijke toepassingen en mogelijkheden. Omdat we veel met natuurstudie bezig zijn is het boeiend deze site optimaler te leren gebruiken. Vandaar een éénmalige avond omtrent de vele (vaak onbekende) mogelijkheden van 'waarnemingen.be'.

Wouter VanReusel, werkzaam bij Natuurpunt Studie en zelf intens bezig met vlinders, komt ons uit de doeken doen wat zoal kan.

De avond zelf grijpt plaats op dinsdag 23 februari op de zolder van het natuur.huis op het Domein Kiewit te Hasselt van 19.30 u. tot 22.30 u.

Vooraf inschrijven bij Natalie Henseler is vereist

☎ 0495 40 86 30, n_henseler@hotmail.com.

De inschrijvingsprijs bedraagt € 7 voor leden, niet-leden van NP betalen het cursusgeld vermeerderd met het lidgeld (€ 7 + € 24).

- **AMFIBIEËN:** we hebben binnen ons afdelingsgebied twee Europees beschermde amfibieënsoorten, nl. de boomkikker en de kamsalamander. En dus dringt een cursusje omtrent kikkers, padden en salamanders zich wel echt op, niet? We kozen voor één theorieles, gevolgd door twee praktijkexcursies. De les is gepland op maandag 29 maart van 19.30 u. tot 22.30 u. op de zolder van het natuur.huis van het Domein Kiewit. De excursies grijpen plaats op respectievelijk zondag 25 april (10-12 u.) en donderdag 6 mei (21 u. tot...).

Op 25 april gaan we naar Tommelen voor de kamsalamander, op 6 mei naar Wijvenheide voor de boomkikker. Begeleiding: Joeri Cortens (Natuurpunt Educatie), joeri.cortens@natuurpunt.be.

Rik Jacobs en Chris Onkelinx begeleiden de excursies. De inschrijvingsprijs bedraagt € 21 voor leden, niet-leden van NP betalen het cursusgeld, vermeerderd met het lidgeld (€ 21 + lidgeld NP € 24). Voorkennis is niet nodig.

- **VOGELGELUIDEN:** vorig jaar namen we een goede, oude traditie weer op, nl. een cursus over vogels. Toen ging het over vogelgeluiden in bos, hei en tuin. Dit voorjaar gaan we op hetzelfde spoor verder met vogelgeluiden in water-, moeras- en beekvalleien. Gedurende drie lessen en drie excursies staan we stil bij de geluiden van vogels van natte en ruige gebieden. Koen Leysen van NP Educatie is onze gids.

Theorie op de zolder van het natuur.huis op het Domein Kiewit op de dinsdagen 20 en 27 april en 4 mei telkens van 19.30 u. tot 22.30 u. De excursies grijpen plaats op zaterdag 8 mei, zondag 30 mei en zaterdag 5 juni. De praktische gegevens omtrent deze excursies krijg je tijdens de theorieles. Er is geen voorkennis vereist, dus ook hier kan iedereen zonder problemen deelnemen. Wees welkom! Inschrijven vooraf is wel noodzakelijk: geef een seintje aan Natalie Henseler ☎ 0495 40 86 30, n_henseler@hotmail.com. De inschrijvingsprijs bedraagt € 42 voor leden van NP (niet-leden betalen het cursusgeld vermeerderd met het lidgeld (€ 42 + lidgeld NP € 24)).

In deze cruciale maanden voor de toekomst van onze planeet vraagt de afdeling jou een persoonlijke bijdrage te leveren voor de instandhouding van het milieu :

Laat voortaan je Paalsteen in Pdf bezorgen !

Op de drempel van het jaar 2010, dé gelegenheid bij uitstek om je weer eens helemaal te laten gaan (wat goede voornemens betreft natuurlijk).

L.V. uit H. ziet het zo :

Eindelijk van die grijstinten verlost,
met een kleurrijke Paalsteen in mijn e-post.

Wie volgt samen met ... anderen zijn voorbeeld ?

Een mailtje aan onze hoofdredacteur (steensels.albert@mobistar.be) volstaat.

Geef ons heden ons dagelijks brood

Wie kent wijlen Frank Zappa nog. Neen, het is niet de hond van Jan, mijn schoonbroer. Zappa (1940-1993) was een avant-gardistische jazzrockmuzikant die zeer gerespecteerd werd om zijn satirische teksten. Een voorsmaakje in het Engels (elke vertaling zou afbreuk doen aan het spitse gezegde) :

A mind is like a parachute. It doesn't work if it's not open.

Een dergelijk statement behoeft geen commentaar, toch ?

Ik ben nooit een fan geweest van Science Fiction, en zeker niet van Amerikaanse films die een steriel beeld schetsen van de toekomst. Toch denk ik elk jaar opnieuw, als ik lig te wroeten in de bergen, aan Morpheus uit The Matrix, die het onderweg zijn als volgt beschrijft (het bekt zo mooi in het Engels) :

There's a difference between knowing the path and walking the path.

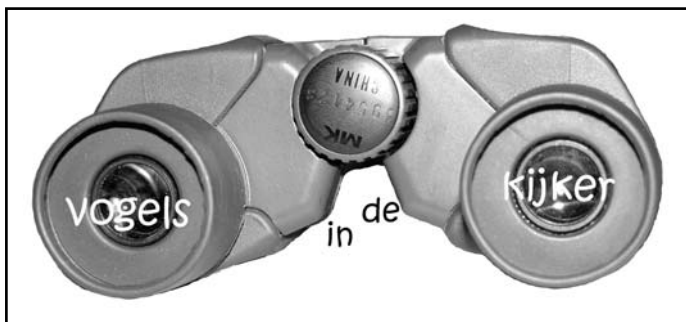
Ik draag beide citaten op aan alle mensen van goede wil, die de waarden uitdragen van de natuurbeweging.

*Een persoonlijke bekentenis.
Wie denkt dat de taak van penningmeester (Mijnheer Ping) vast wel een akelige taak is, zit er behoorlijk naast, want er kan best gelachen worden. Zo kreeg ik recent de factuur van de Winterbarbecue toegestuurd, vergezeld van het volgende fijne berichtje :*

Je (= Mijnheer Ping) was er niet, maar je mag wel het gelag betalen.

Ha, ha.

Rijk Jacobs

KERKUILNIEUWS 2009

"Begin juni ontvingen wij van de provinciale coördinator van de kerkuilenwerkgroep volgend bericht, dat hij kreeg van een roofvogelringer:

"Beste roofvogel- en uilenringers,

De bosuilen hadden het al aangekondigd Dit jaar persoonlijk tot op heden nog geen enkele pullus torenvalk of kerkuil geringd. Hier en daar een kast met enkele eitjes of kleine jongen, maar de grote meerderheid van de nestkasten zijn gewoon leeg. Het is, denk ik, duidelijk dat heel veel muizenetende roofvogels dit jaar gewoon een jaartje overslaan. Er worden haast geen muizen als prooiresten aangetroffen en vermoedelijk ligt hier de grootste oorzaak: geen eten! De steenuilen hier in de regio doen het nog redelijk. Ik vermoed dat zij geprofiteerd hebben van de enorme aantallen meikevers die er de voorbije maand zijn geweest. De kasten waren in ieder geval bezaaid met hun schilden. Ook de buizerd zit hier in een serieus daljaar, maar de havik als vogeletter doet het nog steeds goed en de sperwers zetten ook behoorlijk aan. "

Wat de kerkuil betreft: voor Hasselt kunnen wij deze strekking alleen maar bevestigen. De uitslagen voor dit jaar zijn dan ook ronduit slecht wat broedgevallen betreft. Toen wij begin juni onze ronde deden hadden wij slechts twee broedgevallen met telkens drie kleine jongen. Voor de rest waren er nog negen plaatsen met aanwezige oude uilen en op vier vroegere broedplaatsen was er niets meer aanwezig.

In Rapertingen wordt de kerk gerestaureerd en op zeven resterende locaties werd recent een nestkast geïnstalleerd, maar zonder succes.

Vergelijken wij met vorige jaren dan was 2007 een topjaar met 18 broedgevallen, waarvan op drie plaatsen een tweede broedgeval. Het gemiddelde was ongeveer vier jongen per nest. 2008 was dan weer minder met toch nog 11 broedsels, maar het gemiddelde per nest was slechts twee!

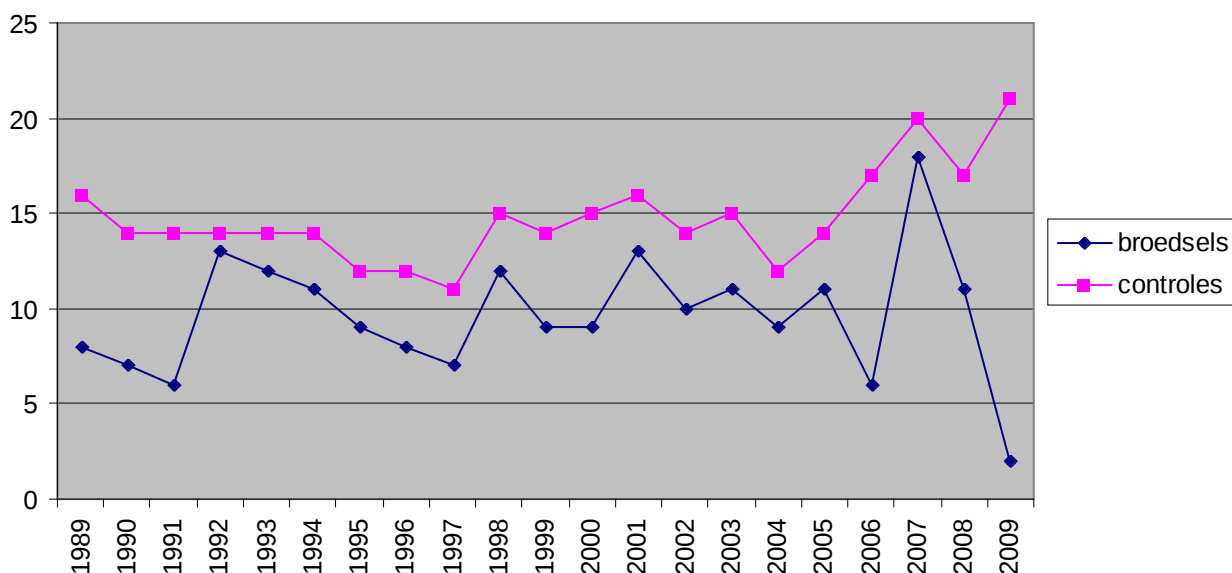
Vermits het bekend is dat uilen hun broedgegedrag aanpassen aan de hoeveelheid voedsel (voor 95% muizen), hoopten wij dat enkele van de aanwezige koppels nog zouden overgaan tot broeden.

Alle gekende broedplaatsen werden in augustus opnieuw bezocht, maar er was geen enkel nieuw broedgeval. Ondertussen ontdekten wij wel nog 1 nieuwe broedplaats in een schouw in Stevoort. Die werd ons aangebracht door de overburen die elke avond konden genieten van het aan-en afvliegen van de oude vogels. Nadien, vóór het uitvliegen, kwamen de drie jongen boven op de schouw elke avond een luchtje scheppen in afwachting van aangebracht voedsel door de ouders. Deze schouw was de jaren voordien bewoond door kauwtjes.

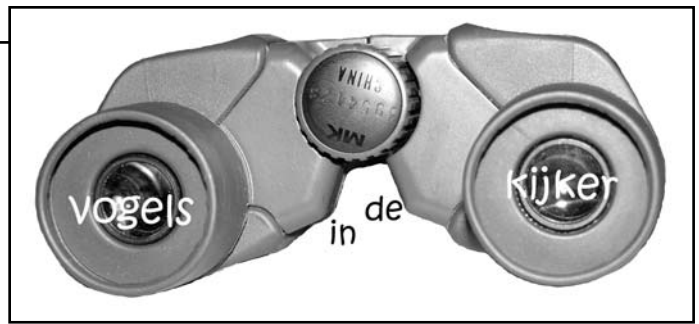
Dat brengt het aantal broedgevallen voor 2009 op 3, wat het laagste getal is sinds het begin van onze inventarisatie.

Hieronder vindt U een grafiekje met deze getallen sinds 1989.

aantal broedsels / controles in Hasselt

VOGELS VOEREN EN BELOEREN

Tips voor het voederen :

- ✓ Voederen mag op bescheiden schaal het hele jaar (bijvoorbeeld met zaden), maar het is pas echt nodig als het langdurig vriest en/of sneeuwt.
- ✓ Voeder niet te veel tegelijk en liefst 's ochtends (na een lange, koude nacht hebben vogels behoefte aan een stevig ontbijt) en tegen het einde van de middag (zo kunnen ze de nacht doorkomen). Overdag voederen kan muizen en ratten aantrekken.
- ✓ Geef geen voedsel waarin zout is verwerkt. In de kaas en het brood die je voedert zit al meer dan genoeg zout.
- ✓ Voeder zeker geen margarine of boter, die werken laxerend.
- ✓ Voedsel dat makkelijk bevriest, zoals appels, voeder je best als geheel en niet in kleine stukjes.
- ✓ Voeder nooit vet en pinda's in de tijd dat vogels jongen hebben! De jongen van de meeste zangvogels eten insecten.

Verassingen in de tuin

Winterkoning

Tel mee !

Het succes van het project Vogels Voeren & Beloeren is sterk afhankelijk van de vrijwillige medewerking van de duizenden tellers. Dankzij hun inzet hebben we na tien jaar een veel beter zicht op de aantallen en de trends van verspreid voorkomende vogelsoorten.

Ben jij zo'n vrijwillige vogelkijker? Dan zet Natuurpunt je in de spreekwoordelijke bloemetjes, want zonder je hulp was ons project na tien jaar niet zo'n succes geweest. Ook bedanken we onze partners -Tom & Co, Tom&Co Animal Centres en Vivara voor de logistieke en financiële schouders die zij telkens weer onder ons project zetten.

In de tien jaar dat Natuurpunt samen met zijn vrijwilligers vogels telt, hebben we heel wat geleerd. Het meest opvallend is dat heel wat tellers aan het project starten met het idee dat het aantal vogels elk jaar hetzelfde is. Vele tellers waren blij verrast dat elke telling een aantal verrassingen in petto had. Die hebben we vooral te danken aan de invasievogels. Zo was het in de winter van 2008 - 2009 bijzonder leuk om de vinken in de tuin te tellen en dook de appelvink op heel wat plekken op, terwijl grote aantallen staartmezen de mezenbollen plunderden.

In de winter van 2007 - 2008 waren het dan weer de zwarte mezen die op onverwachte plaatsen neerstreken.

De grote winnaars van de vogeltellingen zijn ongetwijfeld de houtduif, de kauw en de Turkse tortel die de afgelopen negen jaar sterk in aantal zijn gestegen. Vorige winter was het de staartmees die we overal tegenkwamen en sinds de start van de tellingen komen ook de sperwer en de putter opvallend meer voor.

Maar er zijn ook verliezers: vooral de ringmus is de laatste jaren sterk in aantal verminderd.

De populatie huismussen ging in de jaren '90 sterk achteruit. Het afgelopen decennium wisten de mussen zich op de meeste plaatsen te stabiliseren, maar op plaatsen die bekend staan als mussenbolwerk, gaat de soort toch verder achteruit. In de provincies West Vlaanderen en Limburg was de daling van de mussenpopulatie al een gekend fenomeen, maar de voorbije winter was er ook een daling merkbaar in Oost Vlaanderen.

Kuijfmee

Natuurpunt nodigt jou ook uit om op 6 en 7 februari 2010 mee te tellen! Ook op www.natuurpunt.be/tuinvogels kan je kennismaken met de vogels die we inventariseren, vind je tips om je tuin vogelvriendelijk te maken, kan je het waarnemingsformulier downloaden en veel meer!

Ringmus

Activiteiten

januari tot begin april 2010

Boomkikker

Zaterdag 16 januari :

LIKONA-Contactdag.

Jaarlijkse contactdag voor iedereen die in Limburg met natuurstudie en natuurbeheer bezig is. Afwisselende programma's van korte lezingen, leuke weetjes en allerlei stands met veel informatie. Ideaal ook om je netwerk met contactpersonen verder uit te bouwen. Grijpt plaats in Hangar 58 in de oude stad op Domein Bokrijk (dus niet in Universiteit vanwege werken).

Aanvang: 8.30 u. met koffie.

Einde omstreeks 17 u. (met receptie).

📍 www.limburg.be/likona.

Vooraf inschrijven via het Groene Huis te Bokrijk is noodzakelijk.

Zondag 17 januari :

Winterwatervogels

begluren in Maasvallei.

De Maasvallei met zijn vele grindplassen, weiden en akkers is in midwinter dicht bevolkt met duizenden eenden, ganzen, zwanen, steltlopers en meeuwen.

We trekken er samen op uit om te genieten van deze wirwar van vlerken, poten en vleugels. Verzamelen op de parking van het Kinopoliscomplex te Hasselt, om 8.30 u. (carpoolen). We vertrekken samen op de parking van De Wissen te Stokkem om 9.15 u. Terug omstreeks 13 u. Breng liefst verrekijker en/of telescoop mee en zeker wind- en regenvaste kleding, alsook stevig schoeisel. 📍 Johan Royeaerd.

Zaterdag 23 januari :

Beheerswerkdag Wijvenheide.

Een eerder open gekapt deel van het bos open houden ter hoogte van de reigerkolonie in functie van boomkijkers. Verzamelen op de parking van camping Heidestrand, Zwanenstraat te Zonhoven te 9 u.

Einde om 16 u.

Inhoudelijke coördinatie: Jos Coteur.

Technische coördinatie: Gilbert Hermans & Ivo Vanvoorden.

Je kan ook een deel van de dag komen.

Geef in dat geval een seintje aan Jos per gsm om de werkplaats te vinden.

Zondag 24 januari :

Wandeling in de 'Groene Delle'

Het actiegroepje voor het behoud van de bedreigde 'Groene Delle' start om 14 u. aan het ontmoetingscentrum van Stokrooie een wandeling naar dit bedreigd natuurgebied, zelf een uitloper van het vijvergebied van Midden-Limburg.

📍 Wilfried Croux ☎ 0477 48 56 38
croux-wilfried@skynet.be.

Dinsdag 19-1.

Wintergroenwandeling.

Zelfs in het hartje van de winter zijn er planten die even groen zijn als in de lente.

Ook een aantal dieren zit niet stil.

Kom mee genieten van die wonderlijke natuur in de winter! Vertrek om 14 u.

aan camping Holsteenbron, Hengelhoefteweg 9, te Zonhoven.

📍 www.zonhoven.be/toerisme.

HOE TE CONTACTEREN:

Jos Coteur ☎ 0497 04 86 79,
jos.coteur@telenet.be;

Johan Royeaerd ☎ 0486 03 11 31,
johan.royeaerd@fulladsl.be.

Jan Wyers ☎ 0475 31 37 09,
jan.wyers@skynet.be.

Alida Vanholst ☎ 011 31 24 21,
alida.vanholst@skynet.be

Natalie Henseler ☎ 0495 40 86 30,
n_henseler@hotmail.com

Gilbert Hermans ☎ 479 81 77 20
gilbert.hermans@telenet.be

Ivo Vanvoorden ☎ 011 21 02 94
ivo.vanvoorden@telenet.be

Groene specht

Zondag 24 januari :

Spinnemariekesbrugwandeling

Deze januariwandeling zet de nieuwsgierige wandelaar allicht op het verkeerde been.

Een verdwenen bruggetje in een noordelijk minidalletje van de Mombeekvallei

(in de buurt van de expresweg Hasselt - St.-Truiden) krijgt hier van René een boeiend historisch verhaal, al dan niet op waar gebeurde feiten berustend waarvan alleen de mensen die al lang onder de grond liggen het fijne weten en dan nog! Maar je kent René: van een doodeenvoudige story maakt hij een schitterende legende of is het glas-heldere geschiedenis? Ik kan het niet weten!

Afspraak aan de parking bij de elektriciteitscabine, kruispunt Sasput-Muntelbeekstraat, 3500 St.-Lambrechts-Herk om 14 u.

Einde om 17 u. 📍 Alida Vanholst of

René Neutelaers, Steenweg 58,

3500 St.-Lambrechts-Herk, ☎ 011 31 52 58.

Zaterdag-Zondag 6-7 februari :

Vogels Voeren en Beloeren.

Het jaarlijks telweekend voor tuinvogels.

Hoeveel tuinvogels bezoeken er jouw tuin?

Doe mee en geef jullie resultaten door aan Natuurpunt in Mechelen.

📍 www.natuurpunt.be/tuinvogels.

Coördinatie en info: Jan Wyers.

De zaterdagdagen 16-1, 13-2 en 13-3.
Watervogeltellingen in Midden-Limburg.
In samenwerking met het INBO.
Coördinatie en 📍 Johan Royeaerd,
☎ 0486 03 11 31,
of Jan Wyers ☎ 0475 31 37 09,
jan.wyers@skynet.be.

Dinsdag 16 februari : Natuurfilm

voor het hele gezin; we vertonen de film 'Home' van de bekende natuurfotograaf Arthus-Bertrand. De film is een vurig pleidooi voor het behoud van onze aarde en toont naast indrukwekkend mooie natuurbeelden ook de keerzijde met de teloorgang van de natuur.

Een film die niemand onberoerd laat. Aanvang om 19.30 u. in het Europlanetarium Kattevennen, Planetariumweg 18, 3600 Genk. De toegang is gratis (alleen de drankjes zijn te betalen) en inschrijven vooraf hoeft niet.

① Iris Tilkin ☎ 011 21 45 53,
iristilkin@hotmail.com.

Donderdag 18 en Zondag 21 februari : Hoog bezoek op de Platwijers.

Tijdens de wintermaanden is het erg druk op de vijvers van de Platwijers. Door de grote rust en het vele voedsel in de omgeving is dit gebied immers een geliefkoosde pleisterplaats voor talrijke vogels uit het hoge noorden die hier komen overwinteren.

Een unieke kans om kennis te maken met deze hoge gasten en met het fenomeen 'vogeltrek'. Vertrek om 14 u.

aan de Witvenweg te Zonhoven.
① www.zonhoven.be/toerisme.

Zaterdag 20 februari : Natuurbeheerswerkdag St.-Jansvijvers op Wijvenheide.

Kappen van struiken op de vijveroevers in functie van de boomkikker. Verzamelen: infobord op einde van de Nachtegalenstraat te Zonhoven om 9 u. Einde om 16 u.

Inhoudelijke coördinatie: Jos Coteur.
Technische coördinatie: Gilbert Hermans & Ivo Vanvoorden.

Je kan ook een deel van de dag komen. Geef in dat geval een seintje aan Jos per gsm om de werkplaats te vinden.

Zondag 21 februari : Winterwandeling

langs de noordelijke flank van de Herkvallei en de omgeving van het Kasteel van Wideux. Gevolgd door een powerpointvoorstelling over de nieuwe geologische fietsroute 'Herk-en-Mombeek' én koffie met gebak. Afspraak aan de Kapel van Wideux, Grote Roost, 3500 St.-Lambrechts-Herk om 14 u. Einde om 17 u. ① Alida Vanholst.

Dinsdag 23 februari : De website ★Waarnemingen.be★

Cursusavond over het gebruik en de mogelijkheden van deze centrale waarnemingswebsite. Plaats: Zolder van het natuurhuis op het Domein Kiewit te Hasselt, 19.30 u. tot 22.30 u. Begeleiding: Wouter Vanreusel (Natuurpunt Studie). Vooraf inschrijven bij Natalie Henseler is vereist. De inschrijvingsprijs bedraagt € 7 voor leden van NP. Niet-leden betalen het cursusgeld vermeerderd met het lidgeld (€ 7 + € 24).

Zaterdag 13 maart : Natuurbeheerswerk

van onze Kern Herk-en-Mombeek in het Armen- en Wideuxbosje. Afspraakplaats: Kapel van Wideux, Grote Roost, 3500 St.-Lambrechts-Herk. Aanvang: 14 u.

Einde om 17 u. ① Alida Vanholst of René Neutelaers, Steenweg 58, 3500 St.-Lambrechts-Herk, ☎ 011 31 52 58

Zondag 14 maart : Voorjaarsvogels op Wijvenheide.

Een eerste van twee excursies doorheen delen van Wijvenheide met bezoek aan de reigerkolonie. Deze keer doen we wat moeilijker terrein aan, met wat atletisch springen en kruipen... Laarzen dus noodzakelijk vandaag. Samenkomst om 8 u. aan de Leliestraat/Zwanenstraat te Zolder (= weg van Zonhoven naar Bolderberg, voorbij Camping Heidestrand, tweede straat links; dus niet meer parking tegenover het Heidestrand). Einde om 12 u. Begeleiding en

① Chris Onkelinx ☎ 011 42 47 41
chris_onkelinx@hotmail.com.

Donderdag 18 maart : Lentekriebels in de Laambeekvallei op Kolveren.

Je maakt hier niet alleen kennis met de kronkelende Laambeek maar met nog veel natuur en historisch erfgoed: een mooie kapel, houtwallen met statige eiken, een pre-Romeins kadaster, ijzeroerontginning en een schans. In dit gebied wisselen water- en bospartijen af met grasland en akkertjes. Trek dus je laarzen aan en laat de kindervagens thuis! Vertrek om 14 u. aan de parking van de Kapel van Teneikenen, Eikenenweg, Zonhoven.

① www.zonhoven.be/toerisme.

Zaterdag 20 maart : Natuurbeheerswerkdag aan de Rode Vijvers.

Maaien en kappen van struiken. Verzamelen om 9 u. of 13 u. aan de picknickplaats Bolderdal, Hasselt. Einde rond 16 u. Inhoudelijke coördinatie: Jos Coteur. Technische coördinatie: Gilbert Hermans & Ivo Vanvoorden.

Je kan ook een deel van de dag komen. Geef in dat geval een seintje aan Jos per gsm om de werkplaats te vinden.

Zondag 21 maart : Gezinswandeling in het vijvergebied De Wijers.

De tweede voorjaarswandeling doorheen dit zalig mooi gebied, met prachtige elzenbossen vol mossen en bezoek aan de reigerkolonie. We nemen deze keer een makkelijk traject, toch is stevig schoeisel gewenst. Samenkomst om 14 u. aan het infobord op het einde van de Nachtegalenstraat (vervolg Korhaanstraat). Begeleiding en

① Chris Onkelinx ☎ 011 42 47 41
chris_onkelinx@hotmail.com.

Donderdag 25 maart: Voorjaarsoverleg.

Tweemaal per jaar is er groot overleg met alle mensen die mee de afdeling op het juiste spoor houden. Zowat alle aspecten van onze werking komen hier aan bod.

Het voorjaarsoverleg grijpt plaats op de zolder van het natuurhuis op het Domein Kiewit te Hasselt. Aanvang om 20 u.

Einde om 22.30 u. De vergadering wordt gestoffeerd met een 'natje-en-een-droogje'.

Iedereen is van harte welkom.

① Natalie Henseler.

Zaterdag 27 maart : Nacht van de Duisternis.

De donkerste en mooiste nacht van het jaar.

Tal van steden en gemeenten doven hun lichten. Op die manier kan je genieten van een meer duidelijke sterrenhemel. Tal van verenigingen organiseren wandelingen en andere activiteiten om de nachtelijke flora en fauna te bewonderen en om even stil te staan bij de effecten van (overmatig) kunstlicht bij mens en dier. De nacht wordt zo niet alleen mooier, maar we besparen ook een heleboel energie!

① www.nachtvandeduisternis.be.

Maandag 29 maart : ★Cursus Amfibieën★

Theorieles (later gevolgd door 2 excursies op 25 april en 6 mei). Bedoeling is stil te staan bij onze parapadaardjes 'boomkikker' en 'kamsalamander', maar evenzeer bij de andere kikkers, padden en salamanders.

Plaats: zolder van het natuurhuis, Domein Kiewit te Hasselt.

Aanvang 19.30 u. Einde 22.30 u.
Begeleiding: Joeri Cortens (NP Educatie),
joeri.cortens@natuurpunt.be.

Vooraf inschrijven bij Natalie Henseler. De inschrijvingsprijs bedraagt € 21 voor leden van NP, € 45 voor niet-leden (€ 21 + lidgeld). Voorkennis is niet nodig.

Donderdag 8 en Zaterdag 10 april : Moddermannen in de Wijers.

In en rond vijvers en beken groeien heel wat planten die gewoon zijn om met hun voeten in de modder te staan. Elke soort heeft zich op een specifieke wijze aangepast aan dit waterig milieu. Dat is ook het geliefkoosde domein van de mysterieuze roerdomp. Kom en ontdek met ons deze wonderbaarlijke wereld. Vertrek om 14 u. op de parking van Camping Heidestrand, Zwanenstraat te Zonhoven.

① www.zonhoven.be/toerisme.

Zondag 25 april : Tommelandag.

In deze 'Week van de Aarde' organiseert onze afdeling een 'Tommelandag'.

① zie in onze volgende Paalsteen of op onze website.

Ook in 2010 zijn er opnieuw reisjes. Wat hadden jullie anders verwacht? Gespreid over het hele jaar organiseert onze Natuurpuntafdeling weer verschillende korte reisjes naar de niet al te verre omgeving. Voor de Paasvakantie is er in 2010 helaas geen reisje maar de gekende én bekende vaste waarden met Hemelvaart en Pinksteren zijn zeer zeker weer van de partij.

Reisjes in het voorjaar 2010

* DE VIROINVALLEI

Met Hemelvaart trekken we er traditiegetrouw samen op uit. En dit jaar keren we terug naar 'oude waarden'. We trekken opnieuw naar de Viroinvallei. Gelegen in het zuidelijke deel van Wallonië, onder Philippeville, in de buurt van Couvin en Chimay en tegen de Franse grens aangeduwd. De voorbije jaren zijn hier met Europese middelen grote inspanningen gedaan om de vele kalkgraslanden te herstellen. Enkele jaren geleden namen we hier al vaker een kijkje. In het late voorjaar en in de zomer. Nu gaan we op verkenning in het vroege voorjaar en bekijken de resultaten na enkele jaren van volgehouden beheer. We struinen over 'pelouses calcicoles', door open bossen, in oude groeven en langs beekvalleien.

De data zijn van donderdag 13 t.e.m. zondag 16 mei. Het programma vind je binnenkort op onze website **www.natuurpunthasseltzonghoven.be**. We verblijven in een hotel in de buurt.

De prijs (half pension) is ongewijzigd tegenover vorige jaren en bedraagt € 195 per persoon. Inschrijven is noodzakelijk: dit kan door een mail te sturen aan Johan Royeaerd:

johan.royeaerd@fulladsl.be.

Er kunnen maar een 20 mensen mee, maar wacht toch niet te lang om je in te schrijven!

* DE ZUIDELIJKE SUDEIFEL

Het klinkt misschien raar: de 'zuidelijke zuideifel'? En toch is het correct. Met Pinksteren verkennen we nieuwe gebieden. Van zaterdag 22 t.e.m. maandag 24 mei vertoeven we in de buurt van Echternach (Luxemburg) en Bitburg (Duitsland). Daar trekken we van het ene schraal-grasland naar het andere. Het ene heeft een kalkbodembodem, het andere een zure bodem van leisteen of zandsteen. Maar beide hebben gemeen dat de bodem er arm is en dat betekent een grote rijkdom aan soorten. Dit deel van de Südeifel is ook rijk aan schitterende rotsformaties, waartussen wandelen een echte revelatie is, avontuurlijk en spannend, maar vooral mooi, als in een sprookje, en met sprekende namen voor al die rotsformaties.

En met de bekende 'goed voorziene' Duitse maaltijden en de -nog steeds- goedkope drankjes kan dat dus niet stuk. Meer gegevens binnenkort ook op de afdelingswebsite. Vooraf inschrijven is ook hier noodzakelijk: stuur een mailtje aan:

Johan Royeaerd op **johan.royeaerd@fulladsl.be**.

De prijs bedraagt € 145 (half pension), hetzelfde bedrag dus als voorgaande jaren. Zorg dat je er bij bent!

Natuurpunt Hasselt-Zonghoven werkt permanent samen met:

- **De Toeristische Dienst Zonghoven:** Guido Pirotte, Bezoekerscentrum Oud Gemeentehuis, Heuvenstraat 4, ☎ 011 60 26 19, **toerisme@zonghoven.be**, **www.zonghoven.be/toerisme**.
❗ over wandelingen: zie website.
- **Vormingplus Limburg:** Mario Knippenberg, Cellebroedersstraat 13-15, Hasselt, ☎ 011 56 01 00,
❗ **info@vormingpluslimburg.be**, **www.vormingpluslimburg.be**.

"Te gooi en te grabbel"

L.

Kijk, kijk toch, de letter 'el' ! Mijn voornaam begint met de letter 'el'.

Dus, de 'EL' is mijn LieveLingsLetter.

't Zal moeilijk zijn om mij deze keer serieus te houden.

- **laanboom** nog enkel terug te vinden op de schilderijen van de Latemse scholen en hun navolgers: kleurde vroeger de toegang tot onooglijke ingeslapen dorpjes; ondertussen opgeofferd aan de brutale gebiedshonger van het establishment.
- **landgoed** villaatje, ook buitengoedje genoemd; antwoord van de begoede burger op het kasteeltje van de landjonker (cf. Natuur.huis in het Domein Kiewit); definitief verbannen door de wanstaltige 'fermette'.
- **landinrichting** archaïsch taalgebruik daterend uit de tijd toen Alva met ijzeren hand regeerde over onze gewesten; voor elk - en dat zijn er nog wel wat: de boer, de bosbouwer, de recreant, de natuurliefhebber ... - wat wils bij het gebruik van de open ruimte.
- **lintbebouwing** de verstedelijking die als een serpentine door het Vlaamse landschap rolt; gedurende lange jaren naar voor geschoven als de exponent van de alles zaligmakende vooruitgang, waarvoor de rode loper gulhartig uitgespreid werd

Nog voor ik het goed en wel besef, rolt de 'em' al over mij heen en hoe !
Nieuwe warme oproep om de 'el' zelf aan te vullen. Overwin je pleinvrees en zend je voorstellen per e-post aan luc.vandenbosch@partenamut.be.

- **Macro-invertebraat** beest zonder ruggengraat; allesbehalve pejoratief op te vatten, integendeel, hoogtechnologisch juweeltje; dus niet zoals in de grote mensenwereld, waar een dergelijke hij of zij geboekstaafd staat als een natte dweil, een vent of een 'madam' van niks.

DE KREKEL EN DE MIER

*De krekel sjirpte dag en nacht, zo lang het zomer was,
Wijl buurvrouw mier bedrijvig op en neer kroop door 't gras.
'Ik vrolijk je wat op,' zei hij. 'Kom, luister naar mijn lied.'
Zij schudde nijdig met haar kop: 'Een mier die luiert niet!
Toen na een tijd de vrieswind kwam, hield onze krekel op.
Geen larfje of geen sprietje meer; droef schudde hij zijn kop.
Doorkoud en hongerig kroop hij naar 't warme mierennest.
'Ach, juffrouw mier, geef alsjeblieft wat eten voor de rest
Van deze barre winter. Ik betaal met rente terug.
Nog voor augustus, krekelwoord, en zweren doe 'k niet vlug!
'Je weet dat ik aan niemand leen,'
Zei buurvrouw mier toen heel gemeen.
'Wat deed je toen de zon nog straalde
En ik mijn voorraad binnenhaalde?'
'Ik zong voor jou,' zei zacht de krekel.
'Daaraan heb ik als mier een hekel!
Toen zong je en nu ben je arm.
Dus dans nu maar, dan krijg je 't warm!'*

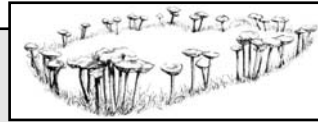
*Wie leeft van kunst gaat door voor gek.
Vaak lijdt hij honger en gebrek.*

Jean de La Fontaine

Gekraagde aardster

foto's: Albert Steensels

Zwarte knoopzwam

Melksteelmycena

Heksenboleet

Grote stinkzwam

Ontdek de wonderlijke wereld der paddenstoelen

Spechtinkelzwam

Eikhaas

Paarse schijnridder

Rossige melkzwam

(Aiken, grenszone met Sint-Lambrechts-Herk)

Hasselaren en de mammoet van het Meerdegat

Een eigentijdse gedachtegang (n.a.v. de Klimaatconferentie in Kopenhagen) :

Toen er, in de prehistorische tijd slechts een handvol mensen rondzwierf over onze warmer wordende contreien, stierf de bedreigende mammoet stilaan uit, deels door toedoen van die "intelligente mensen!". Hoofdoorzaak zal wel het veranderende klimaat geweest zijn.

Nu zijn er bijna 6,8 miljard aardbewoners. Hun invloed op ons leefmilieu (er is maar één atmosfeer, één aarde voor ons allen) is nu uiteraard miljoenen keren groter dan in het begin van het holoceen (tijdvak vanaf de IJstijden, we zijn op weg naar een volgende ijstijd maar dat is niet voor morgen). Waar leidt dat naartoe? Alleen de toekomst zal dat uitwijzen, de wetenschappers kunnen slechts berekend gissen.

Het was een tijd waarin met grote interesse naar vindplaatsen van fossielen van deze en andere prehistorische zoogdieren werd uitgekeken. De geologie was nog een vrij jonge wetenschap en samen met de verwante wetenschappen, de paleontologie en de biologie, reeds goed ontwikkeld in ons land, waardoor vindplaatsen van fossielen meteen de volle aandacht kregen van academici, ja ook van het groot publiek. Dat gold ook voor de ongewone concentratie grote beenderen die men in 1904 aantrof in een open zandput aan de westzijde van de boomgaard achter de hoeve Carlens, nu hoeve Menten, in het Meerdegat.

Mammoet

Twee Hasselaren met interesse voor de "Aardkunde" worden in dit verhaal genoemd: priester Florent Silveryser en apotheker Sylvain Vreven. Beiden onderhielden nauwe contacten met de Brusselse geoloog Michel Murlon, die de Alkense vindplaats, dichtbij de brouwerij tweemaal bezocht. In zijn eerste rapport maakt Michel Murlon melding van de vondst van uitzonderlijk goed bewaarde mammoetbeenderen. Tijdens zijn tweede bezoek was hij vergezeld van paleontologen, als reactie op een oproep van apotheker Vreven, die een nieuwe vondst meldde in dezelfde zandwinning. In een grove grindlaag met eronder een groenachtige kleilaag lagen er - op slechts 3 meter onder het maaiveld - skeletdelen van de wolharige neushoorn samen met een verzameling van talrijke moeilijk definieerbare beenderen evenals vele Tertiaire schelpen en visgraten.

Het grof zand met grind, rijk aan tertiaire mollusken (de fossiele schelpen van mariene weekdieren), lijkt zeer sterk op de zandlaag die onder quartaire veenlagen werd blootgelegd in een diepe bouwput bij de aanleg van het waterzuiveringstation van Wimmertingen (1996). De aanwezigheid van mammoetbeenderen en van beenderen van de wolharige neushoorn wijzen op een laat-pleistocene ouderdom (tussen 128.000 en 11.500 jaar geleden, aan het einde van het Pleistoceen dat ca. ruim 2 miljoen jaar geleden aanving en gekenmerkt is door talrijke ijstijden en warmere tussenijstijden) van de betrokken zandlaag. Het zand werd hier, dicht bij de samenvloeiing van Herk en Mombeek en talrijke bijbeekjes, door een verwilderde riviertak afgezet samen met de bijeen gespoelde beenderen. De tertiaire schelpen komen uit mariene geologische lagen (zanden en mergels, allicht uit de Formatie van Borgloon) die stroomopwaarts van de vindplaats dagzomen. Deze fossiele skeletdelen van de mammoet worden bewaard in de kelders van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) te Brussel, de andere fossiele beenderen in paleontologische collecties van de Universiteit van Luik.

29 november 2009

Het officiële verslag van het najaarsoverleg

C.E.C. J-M Verniers

Het officiële verslag van het najaarsoverleg zal u al wel bereikt hebben via de geijkte kanalen, of u hebt het al gelezen in de vele dag- en weekbladen, of hebt het gehoord of gezien op radio of TV. We gaan hier dus niet in herhaling vervallen en dus alleen een kort verslag geven van wat er na de pauze gebeurd is.

Maar allereerst moeten we een kleine inleiding inlassen. Onlangs kwam er onverwacht en uit het niets iemand opdagen die de coördinatie van de 'natjes en de droogjes' op zich wilde nemen. De aankopen, de distributie, het stockbeheerdat zag hij allemaal wel zitten. Als enige voorwaarde wilde hij de officiële titel C.E.C. (Chief Executive Catering) dragen. We kunnen ons natuurlijk hierover vragen stellen, maar er werd beslist om deze discussie binnenskamers te voeren en hem dat pleziertje te gunnen.

Bij wijze van proef kreeg de C.E.C. de opdracht om een blinde bierproef te organiseren. Zogezegd om zijn aanstelling te vieren, maar in werkelijkheid om zijn competentie te testen. Er werd geopteerd om het niet onmiddellijk te moeilijk te maken en te beginnen met een blinde proef van een eenvoudig fris, dorstlessend pintje. Er werd een zorgvuldige selectie gemaakt en een mengeling van nationaal bekende en onbekendere Limburgse bieren werd samengesteld. We wilden nu wel eens weten of het beruchte '*limburggevoel*' bij een blinde bierproeverij ook aan de oppervlakte zou komen.

Maar eerst enkele woordjes over de C.E.C. Een zeven-tal jaar geleden werd hij door een hardnekkige westen-wind tot hier geblazen en door een ongelukkige plotselinge windval is hij hier ook blijven hangen. Zijn hobby's zijn 'natuur' en 'bier' of wat had je anders verwacht. Hijzelf noemt dit liever: '*back to basics*'. In die zeven jaar heeft hij zich met veel gevele en nog meer ellebogenwerk omhoog gewerkt tot de C.E.C. van onze zeer eerbiedwaardige en gewaardeerde afdeling Hasselt -Zonhoven. En hierbij wil hij de groeten doen aan zijn volledige familie tot in de derde graad, zijn vrienden en kennissen tot in de tweede graad en aan het vrouwelijk personeel van het ontwenningcentrum te Wichelen. Ook wenst hij het lieve hondje van de burens, Artsi genaamd, dat hem elke morgen met zijn vrolijk geblaf iets te vroeg wakker maakt, een zeer hardnekkige en liefst pijnlijke keelontsteking toe.

Tot zover deze iets te lange uitgevallen inleiding. De avond van het najaarsoverleg werd uitgekozen om deze bierproefproef te organiseren.

Sommige bierliefhebbers deden niet mee. Gilbert kwam af met het flauw excuus dat hij zich niet goed voelde, Alex daarentegen kwam ronduit voor zijn mening uit en zei: '*k heb liever 'nen' trappist*'.

Luc DW begon enthousiast als eerste aan de proef. Op het einde had hij een blad volgeschreven met lyrische beschrijvingen van de verschillende biertjes. Toen we hem vertelden dat het gebruikte computerprogramma alleen resultaten van -3 tot +3 aanvaarde was zijn teleurstelling groot, maar hij hield zich ook letterlijk en figuurlijk groot en goot zijn appreciatie in cijfertjes.

Kris V deed vakkundig zijn werk maar bleef achteraf toch zweren bij een goede Gageleer.

Freddy was in het begin meer bezorgd voor wat er eventueel kon gebeuren bij zijn thuiskomst. Maar gelukkig haalde zijn bierliefde de bovenhand en hij ging door tot het einde.

Ghislain begon met overgave aan de opdracht maar halverwege stokte hij. Hij was in een hevig gesprek geraakt met Kris G. over 'computertoestanden' en gaf er de brui aan. Zijn resultaten werden natuurlijk niet in het eindverslag opgenomen.

Kris G., gesteund door Raf N., liet zich door de discussie niet van de wijs brengen en samen haalden ze de eindstreep.

Een nieuwkomer in het grote najaarsoverleggebeuren, een zekere Evi Eikelmuis, werd door Iris vakkundig voorbij de wijntafel geloodst naar de intieme hoek waar de bierproeverij plaatsvond. In het begin nog schuchter maar na een korte inlooperperiode duchtig meedoevend met de anderen. Na de zevende bierproef dierf ze al gedurfde uitspraken te doen zoals '*dit is precies ochtendurine*'. Kwam dit doordat de proef op zijn einde liep of mogen wij serieuze twijfels hebben over haar matinale geestesgesteldheid. Dat weten we nu nog niet en verder onderzoek zal dit moeten uitwijzen. We kunnen haar alleen maar aanraden bij twijfelgevallen haar reukzin te gebruiken. Indien er dan nog twijfel bestaat, dan trekken we ons vakkundig terug met de woorden dat ze de kleine lettertjes niet goed gelezen heeft en dat we niet verantwoordelijk zijn voor de gevolgen.

Onze Jos begon met een aanzienlijke vertraging op de anderen aan de bierproef, maar eindigde in de voorste gelederen.

Als de bierproef al afgelopen was en de deelnemers de resultaten druk aan het bespreken waren kwam nog een kandidaat aan. Nathalie werkte zich in een recordtijd door de volledige procedure en haar resultaten werden opgenomen in het eindresultaat.

En nu kan eindelijk de evaluatie van de bierproef openbaar gemaakt worden. Eerste uit het klassement is:

" Waar in 't bronsgroen eikenhout, "
" 't nachtegaaltje zingt, in het malse korenveld, "
" iedereen een **Martens Pils** drinkt ! "

Zijn planten zelfstandige producenten ?

Planten slaan energie op via fotosynthese. Zij zijn producenten, mensen en andere groeneters zijn consumenten. De cirkel wordt rond gemaakt door de reducenten (de paddenstoelen en schimmels), die de afval herleiden tot minerale deeltjes die weer door de planten opgenomen kunnen worden. Planten vormen dus de basis van de voedselketen. Maar doen ze dat (allemaal) (helemaal) zelfstandig?

Holoparasieten leven ten koste van een ander organisme. Ze betrekken hun voedingsstoffen volledig van hun gastheer, ze hebben geen eigen bladgroen. Met het SAP-clubje zagen we al ooit het groot warkruid in het Schulensbroek en het klein warkruid, of duivelsgaren op de Teut in Zonhoven. Klein warkruid kiest daar op stroken die enkele jaren terug geplagd werden, jonge nog niet verhoude struikheide uit als gastheer. Een haarachtig, rood stengeltje klimt naar boven en via zuigworteltjes steelt het zijn voedsel uit de gastheerplant. De parasiet groeit snel en vertakt zich veelvuldig, zodat de gastheer soms helemaal overwoekerd wordt. Vaak hebben parasitaire planten een langlevende zaadbank. Het zaad moet bovendien voldoende reserve meedragen om het kiemplantje in leven te houden tot het elders een leverancier van levensnoodzakelijke stoffen gevonden heeft.

Er bestaan ook halfparasieten bij de vaatplanten. In dit geval worden alleen zouten en water van de gastheer betrokken, de producten van fotosynthese kan de plant zelf aanmaken. Voorbeelden van half-parasitaire planten zijn de maretak, de grote en de kleine ratelaar, hengel en de andere leden van het bremraap- en het ogentroostgeslacht. In Kiewit hangt een eenzame maretak in een populier. In Haspengouw, Voeren en langs de Maas zijn ze talrijker. Ze appreciëren dus wat kalk in de bodem rond de voeten van hun gastheer en houden niet zo van pure zandgrond. Maretak is ook nog op andere vlakken eigenaardig. De plant is wintergroen (daarom symboliseert ze het leven en de vruchtbaarheid, vandaar het gebruik door kusgrage mensen rond Kerstmis), ieder groeiseizoen komt er per takje maar 1 paar blaadjes bij (ieder takje splitst in 2 zijscheuten), ze groeit niet heliotroop (naar het licht) maar centrifugaal (vanuit de kern) en ze is tweehuizig (er zijn planten met enkel mannelijke bloemen (alleen meeldraden) en planten met uitsluitend vrouwelijke bloemen (stamper)).

Klein warkruid

Ratelaren vonden we op de schrale grasgronden langs het kanaal. De plant heeft haar naam niet gestolen. Wanneer de plant is uitgebloeid, maken de zaden binnen de verdroogde kelkbladen bij beweging een rammelend geluid. Ratelaren teren op de wortels van gras en helpen de beheerder dus mee het grasland schraal en bloemenrijk te houden.

Maar hun zaad blijft slechts één jaar kiemkrachtig. Wordt

een veld gemaaid vóór hun zaadvorming, dan kan het zijn dat het jaar erop duidelijk minder geel aanwezig is. Hengel vonden we onder andere in een oude houtwal in de Nietelbroeken (Diepenbeek). Hengel komt voor in open bossen, bosranden, houtwallen en wegbermen met bomen. Door het aftappen van water en nutriënten uit de wortels van andere planten kan de plant in een aantal weken volledig uitgroeien en ook in droge milieus voldoende water opnemen.

In de bermen van de Kauwbosstraat in Zonhoven zagen we beklierde ogentroost, een halfparasiet op grassen en cypergrassen. De naam verwijst naar de klierhaartjes en naar het vroegere medicinale gebruik. Eertijds was het uiterlijk van een plant vaak de aanleiding om een medische werking te veronderstellen op een orgaan waar de plant op leek. Denk maar aan speenkruid en longkruid. Bij ogentroost waren het de ragfijne roodpaarse lijntjes op de bloemblaadjes die iets weg hebben van de adertjes in bloeddoorlopen ogen. Gezien de plant nu beschermd is, moet men voor oogproblemen elders hulp gaan zoeken.

Het heidekartelblad uit de bremraapfamilie is ook nog te vinden in dezelfde berm. Veel van deze planten groeien op voedselarme gronden. Om daar goed te groeien, te bloeien en vrucht te dragen gaan ze lenen bij de burens. Sinds de mens kunstmest kent, gebruikt hij het om bijvoorbeeld meer oogst te halen op dezelfde akker. Zo komt het dat er alsmaar minder voedselarme percelen zijn. De halfparasieten zijn niet opgewassen tegen de concurrentie die nu wel op deze verrijkte gronden groeit. De meeste (half-)parasitaire planten staan daardoor op de rode lijst. Omwille van de biodiversiteit is het van belang ze voor uitsterven te behoeden. Vaak betekent dit zorgen dat de plek waar ze nog groeien weer voedselarm wordt.

Er zijn ook planten die steun zoeken bij andere planten. Klimopstengels zijn niet stevig genoeg om de plant op eigen houtje rechtop te houden, dus leunen ze op bomen en muren. De boom heeft er in principe geen last van, tenzij de klimop zoveel licht wegvangt dat de boom zelf niet voldoende energie kan opdoen. Ook is de begroeide boom meer gevoelig voor windvang. Zeker in het koude seizoen, als de loofbomen er kaal bij staan, heeft de wind meer greep op een kruin die vol groene Klimopbladeren zit. Niet alle klimmers zijn vriendelijk voor de steungevers. Wilde kamperfoelie kan de struik of boom waar rond hij zich slingert wurgen, doordat de sapstroom van de groeiende boom afgesneden wordt.

Er zijn ook een hele reeks bomen en planten die hulp krijgen van mycorrhiza. Een mycorrhiza is een wederzijdse hulpverlening van schimmels en plantenwortels. De boom levert suikers aan de schimmels, die op hun beurt voedingsstoffen en water uit de bodem halen en via de gecorrhizeerde wortels aan de bomen leveren. Veel planten op arme zandbodem als heide, bosbes, berk en den kunnen door dit systeem van samenwerking leven en overleven. Men mag een beukenplantje niet in water zetten of afspoelen bij het verplanten, omdat de plant zonder bepaalde schimmels verkommert of sterft.

Omdat orchideeënzaad geen voedselreserve bevat, zijn ze afhankelijk van schimmels om tot ontwikkeling te komen. Vele orchideeën blijven afhankelijk van hulp die ze vinden op hun groeiplek. Daarom lukt het meestal niet als je een orchidee uit de natuur naar de tuin verhuist.

Hengel

In het lijstje van oplossingen in armzalige omstandigheden mogen de blaasjeskruiden en zonnedauwen niet vergeten worden. Om hun armzalig dieet wat aan te vullen gaan ze op jacht en zetten vlees op hun menu. Wij zagen met de SAP-club loos blaasjeskruid in de 'Rode Vijvers' en in een van de poelen in Tommelen en de kleine zonnedauw aan de rand van het Groot Ven op de Teut in Zonhoven.

Samenvattend kunnen we wel stellen dat de basisproducenten van ons voedsel heel ondernemend zijn bij het zoeken en vinden van hulp en steun.

Myriam Timmermans

Wij delen in de rouw van

de familie Poelmans bij het overlijden van Sonja Poelmans op 27 oktober 2009. Sonja was medewerkster op de Milieudienst van de gemeente Zonhoven en als zodanig de rechterhand van Kristel Ceulemans, de milieuambtenaar.

Sonja stierf na een korte ziekte, ze zou 60 geworden zijn in januari.

We wensen haar zoon Jan, haar zus Julia, haar familie en vrienden, en ook de mensen van de Milieudienst veel sterkte bij het verwerken van dit veel te vroege heengaan. En zeker ook Marthe Willems, naaste familie van Sonja, die na het overlijden van haar zus op korte tijd twee mensen om zich heen ziet wegvallen.

Lichtenknecker Optics NV

*Specialist in natuurskijers, verrekijkers, telescopen, microscopen.
Kuringersteenweg 44, 3500 Hasselt
Tel.: 011/253052 Fax: 011/250090
Openingsuren: ma-vr. 12-15u; 1e en 3e za vd maand 10-12 u*

Natuurgebieden

Een gift storten voor aankoop en uitbreiding van onze natuurgebieden ?
Het kan, door te storten op rekening
293-0212075-88

van Natuurpunt Nationaal.

Vermeld bij jullie storting het projectnummer:

hierdoor komen de gelden ook direct toe aan het betrokken natuurgebied.

Vanaf de som van € 30 wordt u hiervoor een fiscaal attest bezorgd.

Colofon

Natuur.**Paalsteen** is het driemaandelijkse contactblad van afdeling Hasselt - Zonhoven van Natuurpunt vzw. Alle leden van de afdeling krijgen het blad gratis.

Redacteur

Albert Steensels

Redactieraad

Albert Steensels
Ghislain Duchâteau
Jos Coteur
Johan Royeaerd
Luc Vandenbosch

Realisatie

Digi-King
Baan op Diepenbeek 2-4
B-3500 Hasselt

Oplage

940 ex.

Lid worden van Natuurpunt Hasselt-Zonhoven kan door storting van € 24 op rekening 001-5071333-55 van NP Hasselt-Zonhoven met vermelding van je naam en adres.

Bestuur

D.B.S.

JOS COTEUR (Voorzitter + Werkgroep Natuurbeheer)

Spoorwegstraat 159, 3500 HASSELT

☎ 011 27 02 49 en 0497 04 86 79 - jos.coteur@telenet.be

JOHAN ROYEAERD (Ondervoorzitter + Interne Werking)

Koningsbergweg 89, 3520 ZONHOVEN

☎ 011 80 35 25 en 0486 03 11 31 - johan.royeaerd@fulladsl.be

LUC VANDENBOSCH (Penningmeester)

Vrijwilligersplein 4, 3500 HASSELT

☎ 011 72 66 36

- luc.vandenbosch@partenamut.be

NATALIE HENSELER (Secretariaat)

Nikolaas Theelenstraat 37 bus 1, 3500 HASSELT

☎ 0495 40 86 30

- n_henseler@hotmail.com

ALBERT STEENSELS (Ledenadministratie + Redactie)

Muggenstraat 50 bus 7, 3500 HASSELT

☎ 011 22 90 02

- steensels.albert@mobistar.be

MIEKE PHILIPS (Werkgroep Communicatie)

Paters Adonsstraat 8, 3500 HASSELT

☎ 011 27 10 80 en 0497 50 73 47 - mieke.philips@telenet.be

GHISLAIN DUCHÂTEAU (Webmaster + Redactie)

Eendrachtlaan 3, 3500 HASSELT

☎ 011 22 86 25

- ghislain.duchateau@telenet.be

RAF NULENS (ICT)

Dilikensweier 14, 3900 GENK

☎ 089 24 45 50

- raf.nulens@gmail.com

KRIS GABRIËLS (ICT)

Dilikensweier 14, 3900 GENK

☎ 089 24 45 50

- krisgabriels@gmail.com

FRANS VOETS (Activiteiten)

Kempenhof 22, 3500 HASSELT

☎ 011 21 23 81 en 0495 17 22 23 - voets.smeets@telenet.be

KRIS VANGRIEKEN (Natuurbeheer)

Holrakerstraat 134 3510 KERMT

☎ 011 87 28 33 en 0494 84 56 41 - kris.vangrieken@telenet.be

JAN WYERS (SAP-clubje: Natuurstudiewerkgroep)

Viartenstraat 19, 3520 ZONHOVEN

☎ 011 81 55 33 en 0475 31 37 09 - jan.wyers@skynet.be

BART WURSTEN (SAP)

Peter Benoîtstraat 22 bus 4, 3500 HASSELT

☎ 011 22 58 71 en 0471 73 71 08 - ndundu@zol.co.zw

LUC SWENNEN (SAP-clubje: Natuurstudiewerkgroep)

Vredestraat 41, 3500 HASSELT

☎ 011 28 17 43 en 0473 20 42 21 - luc.swennen@simac.be

KATJA ROGGEN (Werkgroep Beleid)

Oudstrijderslaan 14, 3500 HASSELT

☎ 011 24 20 83

- katja.roggen@skynet.be

IRIS TILKIN (Werkgroep Communicatie)

Berenbroekstraat 48, 3600 GENK

☎ 011 21 45 53 en 0479 22 02 36 - iristilkin@hotmail.com

TONY FROYEN (Werkgroep Communicatie en Sponsoring)

Roermondlaan 18, 3500 HASSELT

☎ 011 72 02 07 en 0475 35 83 26 - tony.froyen@telenet.be

INGE VANDEBEEK (Werkgroep Communicatie)

Donkeindeweg 134, 3520 ZONHOVEN

☎ 0473 74 03 50

- muze@live.be

SONJA DE LANGE (Werkgroep Communicatie)

Vredestraat 41, 3500 HASSELT

☎ 011 28 17 43 en 0473 20 42 21

ALIDA VANHOLST (Voorzitter Kern Herk-en-Mombeek)

Jukstraat 27, 3500 Sint-Lambrechts-Herk

☎ 011 31 24 21

- alida.vanholst@skynet.be

Kern Herk-en-Mombeek

ALIDA VANHOLST (Voorzitter) zie hoger

☎ 011 31 24 21 alida.vanholst@skynet.be

JOS PUTZEYS (Secretaris + Penningmeester)

☎ 011 31 62 97 josee.wolfs@yucum.be

RENÉ NEUTELAERS (Conservator Herk & Mombeek)

☎ 011 31 52 58

GEORGES MEWIS (Co-conservator Herk & Mombeek)

☎ 011 31 24 21

georges.mewis@skynet.be

Natuurgebieden

- Rode Vijvers (projectnr. 8824):
- Wijvenheide (projectnr. 8064):
- Domein Kiewit (projectnr. 8855):
- Tommelen (projectnr. 8144):
- Mombeekvallei (projectnr. 8815):

CHRIS ONKELINX
CHRIS ONKELINX
JOS COTEUR
RIK JACOBS
RENÉ NEUTELAERS